TİHV
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI

ULUSAL ÖNLEME MEKANİZMASI

2022 Yılı Değerlendirme Raporu

Türkiye İnsan Hakları Vakfı Yayınları 151

Ankara, Nisan, 2023

TİHV
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI

ULUSAL ÖNLEME MEKANİZMASI
2022 Yılı Değerlendirme Raporu

Ankara, Nisan, 2023
Türkiye İnsan Hakları Vakfı Yayınları 151

Türkiye İnsan Hakları Vakfı Yayınları 151

Türkiye İnsan Hakları Vakfı
Mithatpaşa Caddesi No: 49/11 6. Kat 06420 Kızılay/Ankara
Telefon/Faks: +90 (312) 310 66 36 +90 (312) 310 64 63
E-posta: tihv@tihv.org.tr
Web: tihv@tihv.org.tr

BULUŞ Tasarım ve Matbaacılık Hizmetleri San. Tic., Ankara
Tel: (312) 222 44 06 • Faks: (312) 222 44 07
www.bulustasarim.com.tr

EMBASSY OF SWEDEN
NORWEGIAN EMBASSY
THE SIGRID RAUSING TRUST

Bu belgede geçen görüş ve düşüncelerden sadece Türkiye İnsan Hakları Vakfı sorumludur.

İÇİNDEKİLER

1. Giriş 5
2. TİHEK'e Dair 6
3. İşkence ve Diğer Kötü Muamele Başvurularına Dair Kurul Kararları 8
4. Ulusal Önleme Mekanizması Kapsamında Gerçekleşen Ziyaretler 10
5. Sonuç 19

1. GİRİŞ

Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), Birleşmiş Milletler (BM) İşkenceye Karşı Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokolün (Seçmeli Protokol) onaylanması ve sonraki süreçte yürütülen çalışmalarda Ulusal Önleme Mekanizmasının hayata geçmesinin önemi konusunda "İşkenceyi Önlemede Ortak Akıl[1]" ve "Ulusal Önleme Mekanizmaları 'Türkiye İnsan Hakları Kurumu' Türkiye için Uygun Bir Model mi?"[2] araştırmalarını yayınlamıştır. 2011 yılından itibaren ise etkin ulusal önleme mekanizmasının kurulması amacıyla gerçekleştirilen uluslararası katılımcılı pek çok toplantı düzenlemenin ve katılımcısı olmanın yanı sıra, gelinen aşamaya dair, ilgili uluslararası standartları gözeterek yıllık değerlendirme raporları hazırlamıştır.[3]

BM Genel Kurulu tarafından 18 Aralık 2002'de oylanan ve 22 Haziran 2006'da yürürlüğe giren Seçmeli Protokol'e 28 Nisan 2023 tarihi itibariyle 92 devlet taraftır.[4] Seçmeli Protokol'ün temel ilkesi insanların özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları mekânlara bağımsız uluslararası ve ulusal organlar tarafından gerçekleştirilecek düzenli ziyaretler sistemi kurmaktır. Bu kapsamda, işkencenin önlenmesi amacıyla, alıkonulma yerlerine haberli veya habersiz ziyaretler yapmak üzere fonksiyonel, yapısal ve personel rejimi açısından bağımsız; finansal ve insan kaynağı açısından yeterli; yetkileriyle alıkonulma yerlerine erişim güvenceleri iç hukukta anayasal ya da yasal olarak belirlenmiş ulusal önleme mekanizmasının kurulup kurulmadığı değerlendirilmektedir.

Türkiye'nin ulusal önleme mekanizması, 28 Ocak 2014 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile Türkiye İnsan Hakları Kurumu'nun (TİHK) ulusal önleme mekanizması olarak görevlendirilmesiyle ilk kez kurulmuştur.[5] Paris İlkeleri ve Seçmeli Protokol düzenlemeleri, yanı sıra ilgili sivil toplum örgütleri ile uluslararası toplum ve dahi kamu temsilcilerinin değerlendirmelerine ve TİHK'in bir ulusal insan hakları kurumu sıfatıyla yapısal ve fonksiyonel olarak görev üstlenemeyeceğine yönelik tespitlere rağmen TİHK, ulusal önleme mekanizması olarak belirlenmiştir. Daha sonra ise 20 Nisan 2016 tarihli Resmi Gazetede 6701 sayılı Kanun ile Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK ya da Kurum) kurulmuş, ulusal önleme mekanizması olarak belirlenmiş ve TİHK ilga edilmiştir.

---

1 ALTIPARMAK, Kerem; ÜÇPINAR, Hülya, TİHV Yayınları, Ankara, Mayıs 2008 http://80.251.40.59/politics.ankara.edu.tr/altipar/Yayinlar/Iskenceyi%20Onlemede%20Ortak%20Akil.pdf

2 ÜÇPINAR, Hülya: TİHV Yayınları, Ankara, Eylül 2012

3 Değerlendirme Raporları için bkz: https://tihv.org.tr/ozel-raporlar-ve-degerlendirmeler/ulusal-onleme-mekanizmasi-2021-yili-degerlendirme-raporu, https://tihv.org.tr/ozel-raporlar-ve-degerlendirmeler/ulusal-onleme-mekanizmasi-2020-yili-degerlendirme-raporu, https://tihv.org.tr/ozel-raporlar-ve-degerlendirmeler/ulusal-onleme-mekanizmasi-2019-yili-degerlendirme-raporu/, https://tihv.org.tr/ulusal-onleme-mekanizmasi-2018-yili-degerlendirme-raporu/, https://tihv.org.tr/ulusal-onleme-mekanizmasi-2017-yili-degerlendirme-raporu/, https://tihv.org.tr/ulusal-onleme-mekanizmasi-2016-yili-degerlendirme-raporu-yayin-no-117/, https://tihv.org.tr/110-ulusal-onleme-mekanizmasi-degerlendirme-raporu-aralik-2015/ ,

4 https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-9-b&chapter=4&clang=_en

5 http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/01/20140128-4.htm

Bu çalışma, Seçmeli Protokolün uygulanmasının periyodik olarak izlenmesi amacıyla 2022 yılı Ocak ayından 2022 yılı Aralık ayına kadar süren bir yıllık sürecin Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında değerlendirilmesini içermektedir. Çalışmada TİHEK'e dair ulusal önleme mekanizması kapsamında değerlendirmelerimiz ile TİHEK'in ulusal önleme mekanizması faaliyetleri ve internet sitesinde yayınlanan ulusal önleme mekanizması işlevi gereği gerçekleşen ziyaretlerin raporları değerlendirilmeye çalışılacaktır.

2. TİHEK'E DAİR

Önceki yıllarda hazırladığımız değerlendirme raporlarımızda da belirtildiği üzere TİHEK'in yasasına göre üç fonksiyonu bulunmaktadır. Bunlar Ulusal Önleme Mekanizması, Ulusal İnsan Hakları Kurumu ve Ayrımcılıkla Mücadele'dir.

Adalet Bakanlığınca 2021 yılında düzenlenen 2 yıllık İnsan Hakları Eylem Planı doğrultusunda TİHEK'in Ulusal İnsan Hakları Kurumları Küresel Ağı[6] (GANHRI) nezdinde akredite olması için girişimler başlatılmıştır. Buna göre Kurum tarafından 2021 yılında başvurular yapılmış, 2022 yılında ise Kurum Kanunu, Yönetmelikler, Paris Prensiplerine uygunluğu beyan eden belge, Faaliyet Raporu ve Stratejik Plan gibi belgeler GANHRI'ye sunulmuştur. 10 Ekim 2022 tarihinde ise TİHEK'in GANHRI'ye B statüsünde akredite edilmesine karar verildiği[7] ilan edilmiştir.

GANHRI'ye akreditasyon statüleri üç kategoride değerlendirilmektedir.

A statüsünde akredite olan kurumların Paris Prensiplerine tam uyumlu olduğu,

B statüsünde akredite olan kurumların ise kısmen uyumlu olduğu değerlendirilmektedir.

C statüsü ise Paris Prensiplerine hiç uygun olmayan kurumlara verilmiştir.

2007 yılından bu yana C statüsü kullanılmamakta, yalnızca daha önce bu statüde olduğu değerlendirilen kurumlar için tutulmaktadır. 29 Kasım 2022 tarihi itibari ile GANHRI'ye 130 ülkenin insan hakları kurumu üye bulunmaktadır[8] ve bunlardan 89'u A statüsünde, 31'i B statüsünde ve 10'u ise C kategorisinde olup statüsü bulunmamaktadır.

Statüsüne bakılmaksızın kurumların akredite olması sonucunda bazı yetkilere sahip olduğu bilinmektedir. Şöyle ki; akredite olan kurumlar, ulusal insan hakları kurumlarının bölgesel ve küresel toplantılarına katılabilmekte, BM Organlarına ve İnsan Hakları Konseyi'nin Evrensel Periyodik İnceleme Mekanizmasına (EPİM) paralel raporlar sunabilmektedir. Akreditasyon sürecinde kurumlar, Paris Prensiplerine uygunluğunun düzenli olarak kontrol edilmesi için tavsiyeler almakta ve tavsiyelerin yerine getirilmesi halinde A statüsü akredite olmak için tekrar başvuruda bulunabilmektedir.

6 https://ganhri.org/

7 https://ganhri.org/wp-content/uploads/2022/11/StatusAccreditationChartNHRIs_29-Nov-2022.pdf

8 https://ganhri.org/wp-content/uploads/2022/11/StatusAccreditationChartNHRIs_29-Nov-2022.pdf

TİHEK'in B statüsünde akredite olması kendi internet sitesinde ve sosyal medya hesaplarında bir başarı olarak duyurulmuşsa da yerel ve uluslararası insan hakları odaklı çalışan sivil toplum örgütlerinin ve uluslararası denetim mekanizmalarının tespit ve raporlarında değinildiği üzere, işkence, işkenceye teşvik ve cezasızlığın arttığı bir ortamda Ulusal Önleme Mekanizmasının bu tür bir onay merciinden 'tam puan' almışçasına varlık göstermesi kurumun yokluğundan bile daha fazla zarar vericidir. Önceki yıllarda Ulusal Önleme Mekanizması görevini üstlenen TİHEK'in Paris Prensiplerine uygun olmadığını detaylı bir şekilde izah etmişsek de üstünde durulması gereken yakın tarihli ve önemli bir gelişmeyi yinelemekte fayda görüyoruz.

2018 yılında 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Yasası'nın 8/1, 10/2, maddeleri değiştirilmiş, 10/4-5-6-7 maddeleri de ilga edilmiştir. Buna göre; TİHEK'in kurul üyelerinin tamamı ve kurul başkanı ile ikinci başkanı cumhurbaşkanı tarafından atanacak, TİHEK Cumhurbaşkanının görevlendireceği bakanlık ile ilişkilendirilecek ve cumhurbaşkanının gerekli gördüğü yerde yetkilerini bu bakan vasıtasıyla kullanacaktır; ayrıca kurul üyesi olmak için gerekli olan kurumun görev alanında en az 10 yıllık deneyim sahibi olmak şartı, çoğulcu temsil şartı, iki dönemden sonra kurul üyesi olamama şartı kaldırılmıştır. Bu değişiklikler ile birlikte halihazırda bağımsızlığı ve yetkinliği tartışmalı olan kurumun bağımsızlık ve yetkinlik sorunlarını çözmediği gibi yürütme erkine daha bağımlı hale gelmiştir.

Anılan yasal değişikliğin ilk uygulaması 14 Temmuz 2021 tarihinde ise Resmi Gazetede yayınlanan 2021/349 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı[9] ile TİHEK'in başkan, ikinci başkan ve üyelerinde değişikliğe gidilmesiyle gerçekleşmiştir. Üyelerin çoğunluğu ve Başkanın görevine son verilerek, yerlerine Cumhurbaşkanı tarafından yeni üyeler görevlendirilmiştir[10]. Cumhurbaşkanına tanınan münhasır yetki ile atanan kurul üyelerinin, bundan böyle 10 yıllık deneyim şartına tabi olmamaları nedeniyle yeni üyelerin özgeçmişleri incelendiğinde insan hakları alanında yetkin olmadıkları görülmüştür.

Eşit temsil ilkesinde de değişiklik yaratmadığını söyleyebiliriz; cinsiyet dengesi, halkın çeşitli gruplarının temsili, etnik, kültürel ve dini azınlıkların temsiliyetine önem vermemesi ile ulusal önleme mekanizmasının bu hassasiyete sahip olmadığı bilinmektedir. Yeni atanan kurul üyelerle birlikte 11 kişilik kurulda kadın üye sayısı yalnızca 2 olmuştur.

Kurumun kapasite sorunu ve personel yetersizliğini de daha önceki raporlarımızda izah etmiştik. Ön İnceleme Birimi, İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Birimi, Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Birimi, Ulusal Önleme Mekanizması Birimi, Uluslararası İlişkiler ve Proje Birimi, Kurul İşleri ve Kararlar Birimi, Hukuk Müşavirliği, Strateji Geliştirme Birimi, İnsan Kaynakları ve Destek Hizmetleri Birimi ve Bilgi İşlem Birimi ol-

9 Bkz: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/07/20210714M1-2.pdf

10 Eski ve yeni üyelere dair karşılaştırmalı tablo için TİHV 2021 yılı Ulusal Önleme Mekanizması Değerlendirme Raporu'na bakınız.

mak üzere 10 birime ayrılan kurumun 2021 yılı Faaliyet Raporu[11]'nda belirtildiği üzere Kurul üyeleri de dahil olmak üzere toplam 152 personel kurumda çalışmaktadır. Ulusal Önleme Mekanizması biriminin ziyaret edeceği alıkonulma yerlerinin ve buralarda kalan kişilerin sayıları düşünüldüğünde,[12] Kurumun 2022 yılında da kapasite sorununun devam ettiği görülmektedir.

Son olarak TİHEK'in, özellikle 2015 yılı sonrasında Türkiye'de meydana gelen çatışmalı ortam sırasında ve askeri darbe teşebbüsü sonrası ilan edilen OHAL döneminden sonra yaygın ve yoğun olarak yaşanan insan hakları ihlallerine karşı etkili bir izleme gerçekleştirmemiş olması da işlevsizliği bakımından önemli bir göstergesi olduğunu ifade etmek durumundayız.

Bağımsızlık ve yetkinlik sorunlarının artarak devam ettiği TİHEK'in yukarıda bahsedilen türde bir uluslararası akreditasyona sahip olması tekrar etmek gerekirse yokluğundan bile daha zarar vericidir.

3. İŞKENCE VE DİĞER KÖTÜ MUAMELE BAŞVURULARINA DAİR KURUL KARARLARI

OPCAT'in Ulusal Önleme Mekanizmaları aracılığı ile özgürlüğünden yoksun bırakılmış kişilerin bulunduğu veya bulunabileceği yerlere düzenli ziyaretler yoluyla işkence ve diğer kötü muameleyi önleyici bir sistemi geliştirmeyi amaçladığını bir kez daha hatırlatmak isteriz. Böylece ihlallere daha gerçekleşmeden müdahale imkânının sağlanması hedeflenmektedir.

Böyle bir amaç hedeflendiği içindir ki, yargısal olmayan araçlardan olan OPCAT'de tanımlanan Ulusal Önleme Mekanizmaları bir soruşturma organı ya da hüküm veren bir organ değildir. Oysa, kanunda TİHEK'in görevleri arasında *"Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek."* olduğu gerekçesi ile OPCAT ilkelerine bütünüyle aykırı bir şekilde Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında da başvuru almakta ve karar vermektedir. Her ne kadar Kanunun 17'nci maddesinde yargı ve yasama yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlemlerin başvuru konusu olamayacağına yer verilmiş olsa da TİHEK sonuç olarak işkence ve diğer kötü muamele iddiaları ile ilgili olarak bir tür soruşturma süreci işleterek ve 'kötü muamele yasağına dair 'ihlal yapıldığı' ya da yapılmadığı' şeklinde hüküm vererek kabul edilemez bir şekilde adeta bir yargı işlevini üstlenme girişiminde bulunmaktadır. Böyle bir işlev işkencenin önlenmesi çabaları açısından son derece sakıncalı bir durum yaratmaktadır. Bu sakıncalı durumu ortaya koyabilmek açısından TİHEK'in kendine iletilen başvurularla ilgili özellikle Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında olduğu iddiası ile yayımlamış olduğu kararların kısaca gözden geçirilmesi yararlı olacaktır.

11 Bkz: https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/PDF%20(5).pdf 2022 yılı Faaliyet Raporu, bu değerlendirmenin yapıldığı dönemde henüz yayınlanmamış olduğundan incelenememiştir.

12 Detaylı bilgi için 2019 yılı UÖM Değerlendirme raporumuza bakınız.

Öncelikle TİHEK tarafından 2018, 2019 ve 2020 yılları için "İşkence ve Kötü Muameleye Karşı Ulusal Önleme Mekanizması Raporu" başlığında yayımlanan yıllık raporlarda işkence ve diğer kötü muamele iddiaları ile ilgili TİHEK' yapılmış başvurularla ilgili kararlarına ilişkin özel bir bölüme yer verilirken, TİHEK tarafından 14 Nisan 2023 tarihinde "Ulusal Önleme Mekanizması Ziyaret Raporları 2021" başlığında yayımlanan raporda ise sadece UÖM görevi kapsamında 2021 yılı içerisinde düzenlenen ziyaretlerin raporlarına yer verilip, işkence ve diğer kötü muamele iddiaları ile ilgili TİHEK' yapılmış başvurularla ilgili kararlarına ilişkin özel bir bölümün olmadığı gözlenmiştir. Bununla birlikte örneğin 15 Mart 2023 tarihli 2023/245 karar numarası ile alınan kararda yer verildiği gibi Ulusal Önleme Mekanizması Birimi tarafından başvuruların incelenerek karar süreçlerinin işletildiği görülmüştür.

TİHEK tarafından 2022 yılı için Ulusal Önleme Mekanizması bağlamında herhangi bir rapor henüz yayımlanmamıştır. Bu nedenle 2022 ve 2023 yılları ile ilgili TİHEK internet sitesindeki 'Kurul Kararlar' sayfasında yer alan 'Kurul Kararları' tarafımızdan taranmıştır.

Önceki yıllarda yayımlanan kararlar da göz önüne alındığında TİHEK'in kendisine iletilen başvuruların, her ne kadar TİHEK e-başvuru sekmesinde başvuru konularından birisi olarak 'Ulusal Önleme Mekanizması' da gözüküyor ise de, hangilerini Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında ele alınıp alınmadığına ilişkin kriterlerde/ölçütlerde farklılıklar olduğunu, yanısıra ele aldığı başvurularla ilgili oluşturduğu kararlara yönelik sistematik bir sınıflandırmanın da bulunmadığını belirtmeliyiz.

TİHEK'in bu tür sistematik olmayan yaklaşımlarını göz önünde tutmak kaydı ile tarafımızdan

gerçekleştirilen tarama sonucu, tespit edebildiğimiz kadarıyla, TİHEK tarafında 2022 yılında yayımladığı toplam 799[13] karar içinde Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında olduğu varsayılabilecek 219 karardan sadece üç kararda[14] "kötü muamele yasağının ihlali yapıldığı"[15] 'kararı' verildiği görülmektedir. 2023 yılında ise 30 Nisan 2023 tarihi

13 Her ne kadar 2022 yılı içinde 801 kararın yer verildiği gözüküyor ise de bir karar (2022/138) 2023 yılı kararı olmasına karşın 2022 yılı kararları içinde yer almaktadır. Diğer bir karar ise (2022/897) 2022 yılı içinde mükerrer olarak yer almıştır.

14 TİHEK internet sitesinin 'Kurul Kararları' sayfasında 2022 yılında beş kararda "kötü muamele yasağının ihlali yapıldığı" ifadesi gözüküyor ise, esas karar metinlerinde iki karar için (Karar Numaraları: 2022/717 ve 2022/718) "1. Başvuruda kötü muamele yasağının ihlali yapılmadığı," kararı yer almaktadır.

15 Bu kararların ilki olarak 2022/697 numaralı kararda "75 gün boyunca yatak verilmeyerek yerde yatırıldığı iddiası" ile ilgili olup; ikinci olarak 2022/66 numaralı kararda " L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğu sırada tarafına kantinden talep etmediği malzemelerin satıldığı, satın almazsa kantin ihtiyaçlarının verilmemesiyle tehdit edildiği, kantin konusunda sorun yaşadığı başka bir gün hakarete ve fiziksel şiddete uğradığı, işkence ve kötü muameleye maruz kaldığı iddialarına ve başvurusunun incelenmesi ile Kuruma ulusal önleme mekanizması görevi çerçevesinde heyet gönderilmesi talebine ilişkin" olup "Kurum idaresinin şeffaf olmayan ihmalkar tutumu ve olayın aydınlatılması için adli mercilere gerektiği şekilde yardımcı olmaması" gerekçesi ile; üçüncü olarak ise "ceza infaz kurumunda tutulan başvuranın eğitim hakkının ihlal edildiği iddiası" ile ilgili 2022/795 numaralı kararda "takdir yetkisi kapsamındaki kararını gerekçelendirilemediği" gerekçesi ile ihlal kararı verilmiştir.

itibari ile ise yayımlanan toplam 210 karar içinde Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında olduğu varsayılabilecek 93 kararın içinde "kötü muamele yasağının ihlali" 'kararı' alınmış hiçbir karar bulunmamaktadır.

Hapishanelerde giderek artan işkence ve diğer kötü muamele uygulamalarına ilişkin son derece ciddi ve inanılır iddiaların ve kanıtların giderek arttığı bir dönemde, 1 Ocak 2022 ila 30 Nisan 2023 arasındaki dönemde Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında olduğu varsayılabilecek TİHEK tarafından açıklanan toplam 312 karardan sadece üçü için "kötü muamele yasağının ihlali" 'kararı' verilmiş olması son derece dikkat çekicidir.

Söz konusu bu başvurulara ilişkin sürecin genellikle yazışma yoluyla ve dosya üzerinden inceleme yapılarak gerçekleştiği görülmektedir. Bu başvurular ile ilgili süreçlerde işkence ve diğer kötü muamele iddiaları ile ilgili soruşturma ve belgelendirme süreçlerinin nasıl yürütülmesi gerektiğine ilişkin ilke ve standartları ortaya koyan ilk ve yegâne kılavuz olan ve açık adı "İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi için El Kılavuzu" olan İstanbul Protokolü ilkelerine hiçbir şekilde hürmet edilmemesinin ötesinde İstanbul Protokolü ilkelerine tümüyle aykırı bir yaklaşım sergilenmiştir.

Daha açık bir ifade ile, işkence ve diğer kötü muamele iddiaları ile ilgili bir soruşturma işlevi olmaması gereken TİHEK bu tür kararları ile, işkence ve diğer kötü muamele iddiaları ile ilgili etkili bir soruşturmanın önünü açmak yerine, aksine ne yazık ki işkence ve kötü muamele iddiaları ile ilgili etkili biçimde soruşturma süreçlerinin engellenmesi ve dolayısı ile cezasızlık yolunu açarak cezasızlıkla mücadeleye zarar verilmesi işlevini üstlenmiş olmaktadır.

4. ULUSAL ÖNLEME MEKANİZMASI KAPSAMINDA GERÇEKLEŞEN ZİYARETLER

TİHEK kanunu uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması işlevini üstlenmek TİHEK'in görevleri arasında olduğu gerekçesi ile TİHEK tarafından 2022 yılında özgürlüğünden alıkonulan kişilerin bulunduğu mekanlara gerçekleştirilen 69 ziyaretin raporu değerlendirildiğinde; alıkoyma yerlerine yapılan önleyici ziyaretlerin, her ne kadar raporlarda hapishaneler ile ilgili çok sayıda uluslararası belgeye atıf yapılması gibi olumlu bir görüntü bulunmakta ise de, esas olarak şekli olarak yerine getirildiği anlaşılmaktadır.

TİHEK'in Ulusal Önleme Mekanizması görevi gereği yaptığı alıkonulma yerleri ziyaretleri, Avrupa İşkencenin Önlenmesi Derneği (İÖD) tarafından hazırlanan "Alıkonulma Yerlerinin İzlenmesi- Bir Uygulama Kılavuzu" ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) tarafından hazırlanan "Alıkonulma Yerlerinin İzlenmesi- Cezaevi İzleme Kılavuzu"[16] kaynak alınarak ziyaretlere dair değerlendirme yapılacaktır.

16 https://tihv.org.tr/wp-content/uploads/2020/04/uygulamacilar-icin-alikonulma-yerlerinin-izlenmesi-el-kitabi.pdf

Raporu yayınlanan 69 ziyaretin 40'ının habersiz gerçekleştiği raporlarda belirtilmekte, geri kalan 29 ziyaretin bir kısmının haberli yapıldığı belirtilmesine karşın, bir kısmında ziyaretin haberli ya da habersiz olduğuna dair bilgi bulunmamaktadır.

Kurumun, ziyaret edeceği merkezi, sivil toplum kuruluşlarından ve medyadan edindiği bilgilerin yanı sıra kendisine doğrudan sağlanan bilgilerin tamamını analiz ederek seçmesinin beklemesine karşın ziyaretlere konu merkezlerin neye göre seçildiği, ziyaretlerin hazırlık süreci ve ziyaret heyetlerinin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine dair bilgi mevcut değildir.

2020 yılından bu yana ziyaret heyetlerini oluşturan uzmanların isimlerinin raporlardan çıkarılmaya başlanmasıyla, heyetin ziyaret edilen merkezin ihtiyacına uygun oluşturulduğu değerlendirmek mümkün olmamaktadır. Yalnızca bazı raporlarda ziyaret merkezinin ihtiyacı doğrultusunda avukat, doktor, psikolog ya da pedagog görevlendirmesi yapıldığı belirtilmektedir.

Ziyaretlerin bir gereksinim üzerine mi yoksa derinlemesine bir inceleme maksadıyla mı yapıldığı bilinmemektedir. yalnızca bazı ziyaretlerin takip ziyareti olduğu belirtilmiştir. Devamında yeni bir ziyaret yapılıp yapılmayacağı, ziyaretlerin merkez bakımından düzenli hale gelip gelmeyeceği, bütünlüklü bir ziyaretin parçası olup olmadığı da belirtilmemektedir.

Raporların büyük bir kısmında ziyaretler esnasında yapılan birebir ve toplu yapılan görüşmelerin nerede yapıldığı, görüşmelerde mahremiyetin sağlanıp sağlanmadığı, görüşülen kişiye ziyaretin ve görüşmenin amacı, elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağı, süreçte ortaya çıkabilecek olası sonuçlar, gizlilik ilkesinde varsa sınırlılıklar konularında detaylı bilgilendirme yapılıp yapılmadığı bilgileri mevcut değildir. 2021 yılından bu yana bazı raporlarda görüşülen kişilerin nasıl seçildiği ve nerede görüşüldüğü ile mahremiyetin sağlandığı özellikle belirtilmiştir.

Ziyaret heyetlerinin merkezlerde bulunan bölümlerin tamamını incelediğine dair bilgi bulunmamaktadır. Öyle ki tam erişim güvencesi dâhilinde tüm müştemilat ve kapalı bölmeler, personele ayrılmış bölmeler gibi tüm gizli ve açık bölümlerin gezilmediği anlaşılmaktadır.

Raporu yayınlanan ziyaretlerin yalnızca 3 tanesinin 2 gün sürdüğü, diğerlerinin ise aynı gün sona erdiği görülmektedir. 4 ya da 5 kişilik heyetler halinde ziyaretlerin gerçekleştirildiği daha önceki yılların ziyaret raporlarından bilindiğine göre, bir ceza infaz kurumunu ziyaret eden heyetin aynı gün içinde işlevsel bir ziyaret gerçekleştirmesinin imkansız olduğu düşünülmektedir. Öyle ki İÖD'nin alıkonulma yerlerine yapılacak ziyaretlere dair tavsiyelerine göre örneğin 400 kişinin kaldığı bir merkezde yapılacak ziyaretin en az 3 gün sürmesi beklenirken, çok daha yüksek sayıda alıkonulanın tutulduğu merkezlerde yapılan ziyaretler aynı gün sona ermekte ya da nadiren 2 gün sürmektedir. Tavsiyelerin takip yöntemine dair bilgi verilmemekte, takip ziyareti yapılıp yapılmayacağı ise bildirilmemektedir.

Tavsiyelerin takip yöntemine dair bilgi çoğu zaman verilmemekte, takip ziyareti yapılıp yapılmayacağı ise bildirilmemektedir. Takip ziyaretinin yapıldığı ancak takip ziyareti raporundan anlaşılmaktadır. Nihayetinde ziyaretlerin önleyici etkisi ne merkez bazında ne de kurumun tüm ziyaretleri bazında değerlendirilmemektedir.

Ziyaretlere dair raporlar kurul üyelerinin onayına sunulmakta ve devamında oylanarak kabul edilmekte ve yayınlanmaktadır. Aşağıda sıraladığımız raporlardan bir kısmının ise oy çokluğu ile kabul edilmesi dikkat çekmiştir. 2022/14, 2022/16, 2022/17, 2022/18, 2022/21, 2022/24 ve 2022/61 sayılı raporlarda bir Kurul Üyesinin karşı oyu, daha önceki yıllarda da benzer içerikli, diğer kurul üyelerini ziyaret edilen merkezleri, kamuoyuna olumsuz göstermekle ve iyi niyetli olmamakla suçlayan karşı oyları dikkat çekmektedir.

Raporlarda dikkat çeken bir diğer şerh ise bir diğer Kurul Üyesine aittir. 2022/16, 2022/17, 2022/18, 2022/19, 2022/20, 2022/21 ve 2022/22 sayılı raporlara aynı ilave görüşü sunmuş, bu görüşünde UÖM işlevi gereği soruşturma organı olmadığını, amacının önleme olduğunu, fakat ziyaret raporlarında 'işkence ve kötü muamele'nin sadece kelime olarak geçtiğini belirtmiş, tavsiyelerin nasıl verilmesi gerektiğini örnek ile göstermiştir.

Kurumun internet sitesinde yayınlanan 2022 yılına ait 69 rapor bulunmaktadır. Bunlardan 46 raporun ziyaret tarihi 2021 yılıdır. 23 ziyaret raporu ise 2022 yılında gerçekleşen ziyaretlere aittir. Raporu yayınlanan ziyaretlerin listesi aşağıdadır:

2022/01 sayılı rapor, 27 Eylül 2021 tarihinde **İzmir Adnan Menderes Havalimanı'**nda bulunan transit alana gerçekleştirilen habersiz ziyarete dairdir.

2022/02 sayılı rapor, 13 Temmuz 2021 tarihinde **Kocaeli Gündoğdu Geri Gönderme Merkezine** gerçekleştirilen habersiz ziyarete dairdir.

2022/03 sayılı rapor, 12 Ağustos 2021 tarihinde **Doğubayazıt T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'**na gerçekleştirilen ziyarete dair olup, ziyaretin haberli ya da habersiz olduğuna dair bilgi mevcut değildir.

2022/04 sayılı rapor, 25 Ağustos 2021 tarihinde **Çanakkale Ayvacık Geri Gönderme Merkezi**ne gerçekleştirilen habersiz ziyarete dairdir.

2022/05 sayılı rapor, 3 Eylül 2021 tarihinde **Bayburt M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu**na düzenlenen habersiz ziyarete dairdir.

2022/06 sayılı rapor, 15 Eylül 2021 tarihinde **Kars İl Emniyet Müdürlüğü** nezarethaneleri ile **Kazımpaşa Polis Merkezi Amirliği** nezarethanelerine gerçekleştirilen habersiz ziyarete dairdir.

2022/07 sayılı rapor, 11 Ağustos 2021 tarihinde **Kayseri Geri Gönderme Merkezi**ne gerçekleştirilen takip ziyaretine dair olup, ziyaretin haberli ya da habersiz olduğuna dair bir bilgi bulunmamaktadır.

2022/08 sayılı rapor, 21 Ekim 2021 tarihinde **Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü** Asayiş Şube Müdürlüğü, Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü, Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü ve Çocuk Şube Müdürlüğü nezarethanelerine düzenlenen habersiz ziyarete dairdir.

2022/09 sayılı rapor, 1 Temmuz 2021 tarihinde **Kırşehir Açık Ceza İnfaz Kurumu**na gerçekleştirilen ziyarete dairdir ve ziyaretin haberli ya da habersiz olduğuna dair bilgi yer almamaktadır.

2022/10 sayılı rapor, 22 Ekim 2021 tarihinde **Diyarbakır E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu**na gerçekleştirilen habersiz ziyarete dairdir.

2022/11 sayılı rapor, 10 Ağustos 2021 tarihinde **Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu**na gerçekleştirilen habersiz ziyarete ilişkindir.

2022/12 sayılı rapor, 24 Ağustos 2021 tarihinde **Çanakkale E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu**na gerçekleştirilen ziyaete ilişkin olup, ziyaretin haberli ya da habersiz olduğuna dair bilgi mevcut değildir.

2022/13 sayılı rapor, 9 Ağustos 2021 tarihinde **Ağrı İl Emniyet Müdürlüğü**'ne bağlı Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü, Narkotik Şube Müdürlüğü, Çocuk Şube Müdürlüğü, Asayiş Şube Müdürlüğü Nezarethanelerine yapılan habersiz ziyarete dairdir.

2022/14 sayılı rapor, 27 Temmuz 2021 tarihinde **Kahramanmaraş E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu**na gerçekleştirilen ziyarete dair olup, ziyaretin haberli ya da habersiz olduğuna dair bilgi mevcut değildir. Rapor oy çokluğu ile kabul edilmiş, yukarıda yer verdiğimiz bir Kurul Üyesinin karşı oy kullanmıştır. Buna göre; raporda, merkezde çalışan infaz koruma memurlarının pandemi nedeniyle vardiya sistemiyle çalışmalarının olumsuzluklarından bahsedilmesinin ulusal önleme mekanizması ziyaretine uygun olmadığı, kurumda kapasitenin üzerinde mahpus kalmasının "aşırı kalabalıklaşma" olarak raporda ifade edilmesinin ulusal ve uluslararası standartlar çerçevesinde bilimsel değerlendirmelere yer verilmeden yapılmasının doğru olmadığı, mahpusların yatakların çok kalitesiz olduğundan söz ettikleri görüşme içeriklerinin raporda bulunmasının doğru olmadığı, oysa yatak kalitesizliği ile ilgili başka bir ceza infaz kurumundan bir şikayet alınmadığı, kurum idaresi tarafından personel yetersizliğinden söz edildiği fakat merkezden alınan personel sayısına dair bilgi paylaşılmadan bu değerlendirmenin de raporda paylaşılamayacağı, anne yanında kalan çocukların oyuncaklara ulaşımı ile ilgili herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın "çocuklara oyuncak temin edilmesi" tavsiyesinde bulunulmasının da "iyi niyet sınırlarını aştığı düşünüldüğü" gerekçesiyle karşı oy kullanmıştır.

2022/15 sayılı rapor, 1 Aralık 2021 tarihinde **Silivri 1 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu**na gerçekleştirilen ziyarete dair olup, ziyaretin haberli ya da habersiz olduğuna dair bilgi mevcut değildir.

2022/16 sayılı rapor, 2 Haziran 2021 tarihinde **Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu**na gerçekleştirilen ziyarete dair olup, ziyaretin haberli ya da habersiz olduğu bilin-

memektedir. Rapor oy çokluğu ile kabul edilmiştir. Yukarıda yer verdiğimiz bir Kurul üyesi, karşı oy kullanmıştır. Buna göre; temizlik malzemelerinin yetersizliğine ilişkin mahpuslardan gelen şikayetlerin merkez idaresinden bu konuda bir açıklama istenmeden raporda kullanılması, mahpusların bir kısmının demir şilte üzerinde yattıklarına dair açıklamanın, ceza infaz kurumlarında dönem dönem kalabalıklaşma olabileceği nedeniyle mahpuslara yer yatağı verildiği, bunun raporda belirtilmesinin 'gerçeği yansıtmayan ve iyi niyet sınırlarını zorlayan bir ifade' olduğu, mahpusların dilekçelerine yanıt alamaması şikayetlerinin de merkez idaresinde gerekli araştırma yapılmadan rapora eklendiği, 'çocuklara İdareden oyuncak, resim defteri, boya gibi gelişimlerine katkı sağlayacak materyallerin temin edilmesi' şeklinde bir tavsiyede bulunulmasının iyi niyet çerçevesinde izah edilebilecek bir tavsiye olamayacağı, ayrıca anne yanında kalan çocuklar ile ilgili olarak kamuoyunda olumsuz bir algı oluşturacağı değerlendirildiğinden karşı oy kullanmıştır. Yukarıda yer verdiğimiz bir diğer Kurul üyesi Harun Mertoğlu ise rapora ilave görüş sunmuştur. Ulusal Önleme Mekanizmasının görevlerini ve amacını anlatarak başladığı ilave görüşünde, özellikle UÖM'ün bir soruşturma organı olmadığına dair uyarısı dikkat çekicidir. *"Kurumun bugüne kadar yaptığı ziyaretler sonucunda hazırlanan raporlara baktığımızda çoğunlukla Ulusal Önleme Mekanizması kapsamı dışında kalan hususların yer aldığı, yapılan tavsiyelerin soyut ve ilgisiz kurumlar muhatap alınarak yapıldığı görülmektedir."* tespitine devamında yer verilmiştir. Ayrıca *"Kurumun raporlarına baktığımızda Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında kalan hususlar bir 'tespit' olarak kalmakta bu anlamda bir değerlendirme yapılmamaktadır. 'İşkence ve Kötü Muamele' ise raporlarda sadece 'kelime' olarak kalmaktadır."* tespitine de yer verilen ilave görüş *"Ayrıca tavsiyelerin de doğru muhataba; somut bir şekilde ve takibini de mümkün kılacak '……şeklindeki uygulama/davranış/tutum işkence/kötü muamele teşkil edebileceği değerlendirildiğinden bu uygulamadan vazgeçilmesi/yeniden gözden geçirilmesi...tavsiye olunur.' şeklinde yapılmalıdır."* önerisi ile sona ermektedir.

2022/17 sayılı rapor, 19 Ağustos 2021 tarihinde **Diyarbakır D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu**na gerçekleştirilen ziyarete ilişkin olup, ziyaretin haberli ya da habersiz olduğu hakkında bilgi mevcut değildir. Rapor oy çokluğu ile kabul edilmiştir. Yukarıda yer verdiğimiz bir Kurul üyesi tarafından yazılan karşı oy gerekçesinde ziyaret heyetinin yetkilerini aşarak bir şikayet incelemesi yapıldığı belirtilmiştir. *'M.E.Ö hakkında basına yansıyan iddialar ile ilgili olarak yapılan inceleme'* başlığı adı altında Kurul'dan yetki talep etmeden özel bir inceleme yapıldığı, bu şekilde ziyaret heyetinin yetkilerini aştığı ve yapılan incelemede geçen iddiaların yeterince araştırılmadığı düşünüldüğü belirtilmiştir. Ayrıca bir önceki rapora yukarıda yer verdiğimiz bir diğer Kurul üyesi tarafından sunulan ilave görüş aynı şekilde bu rapora da sunulmuştur.

2022/18 sayılı rapor, 29 Eylül 2021 tarihinde **İzmir Karşıyaka Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü**ne gerçekleştirilen ziyarete dair olup, ziyaretin haberli ya da habersiz olduğuna dair bilgi bulunmamaktadır. Rapor oy çokluğu ile kabul edilmiştir. Yukarıda yer verdiğimiz bir Kurul üyesi *"2017 yılından itibaren Kurumumuzca düzenlenen ziyaret raporlarının hiçbirinde ziyaret edilen kurumların binalarının hangi kurum ve kuruluş*

tarafından tahsis edildiği ve ayrıca elektrik faturalarının hangi kurum ve kuruluşlar tarafından ödendiğini bilgisine yer verilmediği halde, bu rapor özelinde İzmir Büyükşehir Belediyesinin özellikle reklamının yapılıyor olması nedeniyle" karşı oy kullanmıştır. Yukarıda yer verdiğimiz bir diğer Kurul üyesi önceki raporlarda sunduğu ilave görüşünü aynı şekilde bu rapora da sunmuştur.

2022/19 sayılı rapor, 14 Ekim 2021 tarihinde **Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu**na gerçekleştirilen habersiz ziyarete dairdir. Yukarıda yer verdiğimiz bir diğer Kurul üyesi önceki raporlarda sunduğu ilave görüşünü aynı şekilde bu rapora da sunmuştur.

2022/20 sayılı rapor, 13 Ekim 2021 tarihinde **Mardin İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri**ne gerçekleştirilen ziyaretin haberli ya da habersiz olduğuna dair bilgi mevcut değildir. Yukarıda yer verdiğimiz bir diğer Kurul üyesi önceki raporlarda sunduğu ilave görüşünü aynı şekilde bu rapora da sunmuştur.

2022/21 sayılı rapor, 27 Ekim 2021 tarihinde **Silivri Açık Ceza İnfaz Kurumu**na gerçekleştirilen habersiz ziyarete dairdir. Rapor oy çokluğu ile kabul edilmiştir. Yukarıda yer verdiğimiz bir Kurul üyesinin karşı oyunda; *"raporda Ulusal Önleme Mekanizması kapsamı dışında kalan hususlar öne çıkmaktadır. Dolayısıyla Kurumun Ulusal Önleme Mekanizması kapsamındaki görevini İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde yerine getirmediği kanaatindeyim"* denmektedir. Kurul üyesi Harun Mertoğlu önceki raporlarda sunduğu ilave görüşünü aynı şekilde bu rapora da sunmuştur.

2022/22 sayılı rapor, 26 Ekim 2021 tarihinde **Silivri 3 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu**'na gerçekleştirilen ziyarete dair olup, ziyaretin haberli ya da habersiz olduğu bilgisi mevcut değildir. Yukarıda yer verdiğimiz bir diğer Kurul üyesi önceki raporlarda sunduğu ilave görüşünü aynı şekilde bu rapora da sunmuştur.

2022/23 sayılı rapor, 03 Haziran 2021 tarihinde **Antalya Geri Gönderme Merkezi**ne gerçekleştirilen haberli ziyarete dairdir.

2022/24 sayılı rapor, 2 Temmuz 2021 tarihinde **Kırşehir Engelsiz Yaşam Bakım ve Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi'**ne gerçekleştirilen ziyarete dair olup, ziyaretin haberli ya da habersiz olduğu bilgisi verilmemiştir. Rapor oy çokluğu ile kabul edilmiştir. Yukarıda yer verdiğimiz bir Kurul üyesi *"Merkezde bakıcı personel olarak görev yapmakta olan çalışan sayısının ilgili mevzuat çerçevesinde yeterli olduğu hususu tespit edilerek Raporda ifade edilmiştir. Bu tür kurumlarda çalışacak personel sayısına ilişkin asgari standartlar, izin, tatil vb. durumlarda hizmetler aksamayacak şekilde planlamalar yapılmak suretiyle belirlenmektedir. Hal böyle iken, ilgili mevzuatına göre yeterli sayıda bakıcı personel çalıştıran anılan merkeze ilişkin raporda "Tavsiyeler" başlığı altındaki "Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına Yönelik Tavsiyeler" bölümünde, anılan personelin çeşitli nedenlerle Merkezde olmadığı durumlarda yerine çağırılabilecek bakım sertifikası bulunan ikame personel sağlanması tavsiyesinin yer alması sebebiyle çoğunluk kararına katılmıyorum."* gerekçesiyle karşı oy kullanmıştır.

2022/25 sayılı rapor, 16 Eylül 2021 tarihinde **Kars T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'**na gerçekleştirilen ziyarete dair olup, ziyaretin haberli ya da habersiz olduğu bilgisi mevcut değildir.

2022/27 sayılı rapor, 24 Eylül 2021 tarihinde **Antalya Fethi Bayçın Huzurevi'**ne gerçekleştirilen haberli bir ziyarete dairdir.

2022/28 sayılı rapor, 2 Eylül 2021 tarihinde **Bayburt Memnune Evsen Huzurevi ve Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi**'ne yapılan habersiz bir ziyarete ilişkindir.

2022/29 sayılı rapor, 23 Aralık 2021 tarihinde Edirne **Cumhuriyet ve Selimiye Polis Merkezi Amirliği Nezarethaneleri**ne gerçekleştirilen habersiz ziyarete dairdir.

2022/30 sayılı rapor, 27 Aralık 2021 tarihinde **Adana F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu**na yapılan habersiz bir ziyarete dairdir.

2022/31 sayılı rapor, 4 Ekim 2021 tarihinde **Artvin İl Emniyet Müdürlüğüne** bağlı nezarethanelere gerçekleştirilen habersiz ziyarete ilişkindir.

2022/32 sayılı rapor, 28 Temmuz 2021 tarihinde **Kahramanmaraş Geçici Barınma Merkezi**ne düzenlenen habersiz ziyarete dairdir.

2022/33 sayılı rapor, 29 Aralık 2021 tarihinde **Elmadağ Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi**ne gerçekleştirilen habersiz ziyarete dairdir.

2022/34 sayılı rapor, 02 Aralık 2021 tarihinde **Tekirdağ 1 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu**na yapılan habersiz ziyarete ilişkindir.

2022/35 sayılı rapor, 29-30 Aralık 2021 tarihlerinde **Adana Dr. Ekrem Tok Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi**'ne yapılan ziyarete dair olup, ziyaretin haberli ya da habersiz olduğu belirtilmemiştir.

2022/36 sayılı rapor, 08 Aralık 2021 tarihinde **Bitlis Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü**ne gerçekleştirilen ziyarete dair olup, ziyaretin haberli ya da habersiz olduğu bilgisi verilmemiştir.

2022/37 sayılı rapor, 29 Temmuz 2021 tarihinde **Kahramanmaraş Türkoğlu 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu**na gerçekleştirilen habersiz ziyarete ilişkindir.

2022/38 sayılı rapor, 28 Eylül 2021 tarihinde **Menemen R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'**na gerçekleştirilen takip ziyaretine dairdir. Ziyaretin haberli ya da habersiz olduğu belirtilmemiştir.

2022/39 sayılı rapor, 07 Aralık 2021 tarihinde **Bitlis E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'**na gerçekleştirilen habersiz ziyarete dairdir.

2022/40 sayılı rapor, 05 Ekim 2021 tarihinde **Artvin Kapalı Ceza İnfaz Kurumu**na gerçekleştirilen ziyarete dair olup, ziyaretin haberli ya da habersiz olduğuna dair bilgi verilmemiştir.

2022/42 sayılı rapor, 28 Aralık 2021 tarihinde **Adana Özel Ataköşkü Bakım Merkezi**'ne gerçekleştirilen ziyarete dairdir. Ziyaretin haberli ya da habersiz olduğu bilinmemektedir.

2022/43 sayılı rapor, 11 Kasım 2021 tarihinde **Bolu İl Emniyet Müdürlüğü, Bahçelievler İzzet Baysal Polis Merkezi Amirliği ve Asayiş Şube Müdürlüğü** nezarethanelerine yapılan habersiz takip ziyaretine dairdir.

2022/45 sayılı rapor, 06 Aralık 2021 tarihinde **Bolu Semiha Şakir Sarıgöl Engelsiz Yaşam Bakım, Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi**ne gerçekleştirilen izleme ziyaretine dairdir. Ziyaretin haberli ya da habersiz olduğuna dair bilgi verilmemiştir.

2022/51 sayılı rapor, 11 Kasım 2021 tarihinde **Bolu İzzet Baysal Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi**ne yapılan ziyarete ilişkin olup, ziyaretin haberli ya da habersiz olduğu bilgisi verilmemiştir.

2022/52 sayılı rapor, 22 Aralık 2021 tarihinde **Edirne F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu**na gerçekleştirilen habersiz ziyarete dairdir.

2022/54 sayılı rapor, 3 Haziran 2021 tarihinde **Kırıkkale Keskin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu**na gerçekleştirilen ziyarete dair olup, ziyaretin haberli ya da habersiz olduğu raporda belirtilmemiştir.

2022 Yılında Gerçekleşen Ziyaretler

2022/26 sayılı rapor, 17 Mart 2022 **Ankara Batı Adliyesi Mahpus Bekleme Alanı**na düzenlenen habersiz ziyarete ilişkindir.

2022/41 sayılı rapor, 09 Mart 2022 tarihinde **Kilis L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu**na gerçekleştirilen habersiz ziyarete ilişkindir.

2022/44 sayılı rapor, 12 Mayıs 2022 tarihinde **Gümüşhane İl Emniyet Müdürlüğü** nezarethanelerine düzenlenen habersiz ziyarete dairdir.

2022/46 sayılı rapor, 26-27 Mayıs 2022 tarihlerinde **Bingöl M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu**na düzenlenen habersiz ziyarete dairdir.

2022/47 sayılı rapor, 31 Mart 2022 tarihinde **Aksaray T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu**na gerçekleştirilen ziyarete dair olup, ziyaretin haberli ya da habersiz olduğuna dair bilgi verilmemiştir.

2022/48 sayılı rapor, 15 Şubat 2022 tarihinde **Ankara Adliyesi Mahpus Bekleme Alanı**na düzenlenen haberli ziyarete ilişkindir.

2022/49 sayılı rapor, 07 Haziran 2022 tarihinde **Muş İl Emniyet Müdürlüğü** nezarethanelerine düzenlenen habersiz bir ziyarete ilişkindir.

2022/50 sayılı rapor, 28 Haziran 2022 tarihinde **Burdur İl Emniyet Müdürlüğü** nezarethanelerine gerçekleştirilen habersiz ziyarete dairdir.

2022/53 sayılı rapor, 26 Nisan 2022 tarihinde **İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezine** gerçekleştirilen ziyarete ilişkin olup, ziyaretin haberli mi habersiz mi olduğu raporda belirtilmemiştir.

2022/55 sayılı rapor, 17 Haziran 2022 tarihinde **Isparta Engelsiz Yaşam Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezine** gerçekleştirilen, haberli ya da habersiz olduğu bilgisi verilmeyen ziyarete dairdir.

2022/56 sayılı rapor, 29 Haziran 2022 tarihinde **Burdur Açık Ceza İnfaz Kurumun**a düzenlenen habersiz ziyarete ilişkin olup, ziyaret heyetinde bir doktor ve bir psikologun da yer aldığı bilgisi verilmiştir.

2022/57 sayılı rapor, 15 Haziran 2022 tarihinde **Yozgat Kabul ve Barınma Merkezine** gerçekleştirilen habersiz ziyarete dairdir.

2022/58 sayılı rapor, 31 Mart 2022 tarihinde **Niğde Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü**'ne düzenlenen ziyarete dair olup ziyaret heyetine bir uzman psikolog, bir sosyal hizmet uzmanı ve bir doktorun eşlik ettiği belirtilmiştir.

2022/59 sayılı rapor, 23 Mayıs 2022 tarihinde **İstanbul Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürlüğüne** bağlı Haliç, Kasımpaşa, Karaköy, Taksim Polis Merkezi Amirliği ile Çocuk Büro Amirliği nezarethanelerine gerçekleştirilen habersiz ziyarete dairdir. Ziyaret heyetine İstanbul 1 No.lu ve 2 No.lu Barolarından birer avukat eşlik ettiği belirtilmiştir.

2022/60 sayılı rapor, 29 Temmuz 2022 tarihinde **Özel Akçakoca Anka Bakım Merkezine** düzenlenen habersiz ziyarete dair olup, ziyaret heyetine bir uzman doktor eşlik ettiği belirtilmiştir.

2022/61 sayılı rapor, 27 Haziran 2022 tarihinde **Tunceli A-3 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu**na yapılan habersiz ziyarete dair olup, rapor oy çokluğu ile kabul edilmiştir. Yukarıda yer verdiğimiz bir Kurul üyesi *"...tespitlerin, denetime çıkan Zabıta müdürlüğü ekipleri veya Tarım ve Orman Bakanlığı ekiplerinin yapacağı tespitler olabileceği, dolayısıyla ziyaret heyetinin Ulusal Önleme Mekanizmasının temel amacını anlayamadıkları görülmektedir. Diğer taraftan mahkumlar tarafından ifade edilen bazı önemli hususlara ilişkin ceza infaz kurumu yönetiminden bilgi istenilmeden tek taraflı bir şekilde konuların rapora işlendiği ve ayrıca kurumsal rapor tekniğine ve diline uygun olmayan şekilde söz konusu raporun hazırlanması…"* gerekçesiyle karşı oy kullanmıştır.

2022/62 sayılı rapor, 07 Temmuz 2022 tarihinde, **Karaman Ahmet Mete Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezine** gerçekleştirilen habersiz ziyarete dair olup, ziyaret heyetine bir doktorun eşlik ettiği bilgisi verilmiştir.

2022/63 sayılı rapor, 8 Haziran 2022 tarihinde **Muş Lalesi Kız Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü**ne gerçekleştirilmiş habersiz ziyarete ilişkin olup, ziyaret heyetinde bir doktorun da yer aldığı belirtilmiştir.

2022/64 sayılı rapor, 7 Haziran 2022 tarihinde **Adıyaman İl Emniyet Müdürlüğü , Asayiş Şube Müdürlüğü ve Altınşehir Şehit Ahmet Yıldırım Polis Merkezi Amirliği** nezarethanelerine gerçekleştirilen habersiz ziyarete dairdir.

2022/65 sayılı rapor, 24 Ağustos 2022 tarihinde **Ardahan Açık Ceza İnfaz Kurumuna** gerçekleştirilen habersiz ziyarete ilişkin olup, bir doktor ve bir psikoloğun da ziyaret heyetinde yer aldığı belirtilmiştir.

2022/66 sayılı rapor, 28-29 Temmuz 2022 tarihinde **Afyonkarahisar 1 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu**na düzenlenen habersiz ziyarete dair olup, ziyaret heyetine doktor ve psikologun eşlik ettiği belirtilmiştir.

2022/67 sayılı rapor, 22 Ağustos 2022 tarihinde **Çorum İl Emniyet Müdürlüğü** nezarethanelerine düzenlenen habersiz ziyarete ilişkindir.

2022/68 sayılı rapor, 11 Ağustos 2022 tarihinde **Uşak Engelsiz Yaşam Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezine** gerçekleştirilen habersiz ziyarete dair olup, ziyaret heyetinde; psikolog ve doktorun da yer aldığı bilgisi verilmiştir.

2022/69 sayılı rapor, 1 Eylül 2022 tarihinde **Bilecik Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü**ne yapılan habersiz ziyarete ilişkin olup ziyaret heyetinde doktor ve psikolog da bulunduğu bilgisi verilmiştir.

5. SONUÇ

OPCAT ve Paris Prensipleri ilkelerine uyumlu olmadığı aşikar olan 'Ulusal Önleme Mekanizmasının işlevlerini de yerine getirmek üzere yetkilendirilmiş olan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu kurulduğu tarihten (20 April 2016) bugüne işkencenin önlenmesine katkı sağlamadığı gibi dahası işkencenin önlenmesi çabalarına zarar vermektedir.

Böyle bir ortamda BM İşkenceyi ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezayı Önleme Alt Komitesi'nin (SPT) 6-9 Ekim 2015 tarihlerindeki Türkiye'ye ilk ziyaretinden sonra 4-15 Eylül 2022 tarihlerinde ikinci ziyaretini gerçekleştirmiştir. TİHV olarak da görüşmelere katılıp düşünce ve değerlendirmelerimizi paylaştığımız bu ziyaretin raporu henüz yayımlanmamıştır.

Bu ziyaretten hemen sonra 10 Ekim 2022 tarihinde Ulusal İnsan Hakları Kurumları Küresel Ağı (GANHRI) bünyesinde bulunan Akreditasyon Alt Komitesi'nin (SCA) TİHEK'in B statüsünde akredite edilmesine yönelik önerisi açıklanmıştır. GANHRI tüzüğü gereği 8 Kasım 2022 tarihi itibari ile Ulusal İnsan Hakları Kurumları Küresel Ağı (GANHRI) tarafından, OPCAT ve Paris Prensipleri ilkelerine uyumlu olmadığı aşikar olan, TİHEK'in B statüsünde akredite edilmesi önerisi kabul edilmiştir. Her ne kadar "Paris Prensiplerini kısmen karşıladığı" anlamına gelen B statüsünde de olsa akredite edilmiş olmasının Türkiye'de işkencenin önlenmesine yönelik olumsuz sonuçları olacağının kaçınılmaz olduğu gerçeği gözönüne alındığında bu sürecin aynı zamanda uluslararası insan hakları mekanizmalarının işlevselliğinin tartışılması gerekliliğini bir kez daha göstermektedir. Öte yandan TİHEK'in B statüsünde akredite edilmiş olması durumunun OPCAT ilkelerini hiçbir şekilde karşılamayan TİHEK bünyesindeki Ulusal Önleme mekanizmasının geçerliliği açısından hiçbir anlam ifade etmediği de aşikardır.

Ulusal Önleme mekanizmasının görev tanımı, yetkileri, yapısı, işlevsel bağımsızlığı, hem bütçe hem de insan kaynakları açısından yeterli kaynak aktarımı ve üyelikleri anayasal güvence altında, özel yasalarla belirlenmesi, bu kapsamda üyelerde aranan çeşitli profesyonel nitelikler, görev süreleri ve dokunulmazlıklarının da açıkça ve yeniden düzenlenmesi ihtiyacı acil olarak çözülmelidir.

TİHV olarak bağımsız, etkin, gerçekçi, bir ulusal önleme mekanizması kuruluncaya kadar İhtiyari Protokolün uygulanmasını izlemek kapsamında değerlendirmelerimize devam edeceğiz.

TİHV
TÜRKİYE
İNSAN
HAKLARI
VAKFI

TİHV GENEL MERKEZİ
Mithatpaşa Caddesi No: 49/11 6. Kat 06420 Kızılay/ANKARA
Tel/Faks: (312) 310 66 36 • +90(312) 310 64 63
E-posta: tihv@tihv.org.tr

TİHV DİYARBAKIR TEMSİLCİLİĞİ
Yenişehir Mah. Prof. Dr. Selahattin Yazıcıoğlu Cad. Oryıl My Office A-Blok
No: 10-A Daire: 50 Kat: 14, 21100, Yenişehir/DİYARBAKIR
Tel/Faks: (412) 228 26 61 • 228 24 76
E-posta: diyarbakir@tihv.org.tr

TİHV İSTANBUL TEMSİLCİLİĞİ
Bozkurt Mah. Türkbeyi Sokak Ferah Ap. No:113/6 Kurtuluş-Şişli/İSTANBUL
Tel: (212) 249 30 92 • 293 43 33
E-posta: istanbul@tihv.org.tr

TİHV İZMİR TEMSİLCİLİĞİ
1471 Sk. No.1 Kenet 1 Sitesi D.1-2 Alsancak/İZMİR
Tel/Faks: (232) 463 46 46 • 463 91 47
E-posta: izmir@tihv.org.tr

TİHV CİZRE REFERANS MERKEZİ
Dicle Mahallesi, Nurullah Caddesi No 63 / 1 Cizre/ŞIRNAK
Tel/Faks: (486) 616 86 07 • 616 86 10
E-posta: cizre@tihv.org.tr

TİHV VAN TEMSİLCİLİĞİ
Şerefiye Mahallesi, Santral 6. Sokak Haydaroğlu İş Merkezi
B – Blok No:13 İpekyolu/VAN
Tel/Faks: (432) 215 12 61 • 214 11 37
E-posta: van@tihv.org.tr

BULUŞ 312 222 44 06